

POGLED NA NACIONALNO IMENOSLOVLJE BILJA NA SLOVENSKOM JEZIKU JANKA BARLÈA

PRINOSI SLOVENSKIM NAZIVIMA BILJA

Sažetak

Središnji i pionirski rad za kojeg je više desetljeća na terenu i po tekstualnim izvorima (1) sakupljao građu za zbirku slovenskih nazivlja bilja. U abecedno uređenom imenoslovlju biljaka, objavljenom u *Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena* u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU) (2). Njegovi *Prinosi slovenskim nazivima bilja* objavljeni su u dva Zbornika, 1936. (3) i 1937. godine (4) (knjiga XXX/2 i XXXI) i kompilaciju kao zasebnu knjigu tiskanu u Nadbiskupskoj tiskari u Zagrebu 1937. godine. Građa Barlèovog imenoslovlja je geografski lokalizirana prema mjestima sakupljanja nazivlja bilja, a uz imena biljaka zapisana je i njihova uporaba, pripovijetke o nastanku imena, razne vradžbine i recepture za ljekovite biljne pripravke.

Ova zbirka nazivlja bilja je dragocjena sa imenoslovnog, etnobotaničnog i etnomedicinskog stanovišta. Za pobliže razumijevanje etnobotaničkog Barlèovog prinosna Slovenskom imenoslovlju bilja, osvrnut ćemo se na sadržaj njegove knjige.

Razmatranje sadržaja knjige

Nadahnuće za pisanje slovenskog rječnika bilja Janko Barlè dobio je studirajući djelo Hieronima Bocka iz 1498. godine, kojeg mu je poklonio magistar Bohuslav Lavička iz Tržiča. Iz pregleda literaturnih podataka 25 autora vidljivo je da Janko Barlè dobro poznaje imena biljaka na raznim jezicima, posebice latinskom, hrvatskom, njemačkom i slovenskom. U obradi i prikupljanju podataka iz najsta-

rijih rječnika koristio se rječnikom Vinka Möderndorfera „Ortus sanitatis“ iz 1485. godine koji uz ostalo sadrži pregled ljekovitog bilja koje su preporučivali Galen, Avicena, Serapion, Dioscurid i dr. Smatra da je upravo ova knjiga temelj Slovenske ljekaruše tiskane 1720. godine koju on i sam najčešće citira. U slovenskom rječniku Janko Barlè se koristi, kako sam navodi, djelom Hieronima Bocka tiskanog u Strasbourgu 1565. godine, a posebice Bogoslava Šuleka „Jugoslavenski imenik bilja“ koji je izdala JAZU 1879. godine. Ovaj tridesetogodišnji Šulekov rad sadrži abecednim redom popis na latinskom, hrvatskom, srpskom i slovenskom jeziku. Barlè smatra da je slovensko nazivlje bilja Šulek preuzeo iz rukopisa Henrika Freyera (čuvara ljubljanskog i tršćanskog

¹ Zavod za mikrobiologiju Farmaceutsko-biokemijskog Sveučilišta u Zagrebu,

² Zavod za farmakognoziju Farmaceutsko-biokemijskog Sveučilišta u Zagrebu

muzeja) kojeg mu je on poklonio 1850. godine.

Njegov rukopis sadrži 1193 nazivlja biljaka i 123 naziva gljiva iz raznih mjesta Slovenije. Svakom lokalnom nazivu biljke je pripisivao latinsko i njemačko ime, kako bi širi krug botaničara lakše mogao saznati o kojoj se biljci radi.

Na istom tragu, sličnom metodologijom, Janko Barlè je provodio svoja istraživanja o jezičnim nazivljima, varijetetima i inačicama naziva raznovrsnog bilja u 362 mjesta u Sloveniji. U etnološkom smislu zanimljivost njegovog, zapravo jezičnog istraživanja, je i u sakupljanju pripovijetki ili bajki o nastanku imena određene biljke te receptura za izradu ljekovitih pripravaka ili pak u svrhu pučkog vjeronanja u njenoj vradžbinskoj primjeni. Za svoje zapise, uz već spomenute izvore, Barlè često konzultira i rukopis Frana Erjavca (1875.), župnika Bartola Medveda (1863.) te šest svećenika suradnika i 104 kazivača koji su svjedočili njegovom istraživanju o slovenskim imenima bilja. Osim slovenskih, Barlè u svojem rječniku spominje i nazive biljaka koje je čuo u Hrvatskoj, posebice u okolici Zagreba, ali i u slovenskim pograničnim mjestima u Austriji. Posebice se zanima za ljekovita svojstva bilja i recepture za pripremu ljekovitih pripravaka, tako da u tom smislu 117 puta citira Slovensku ljekarušu iz 1720. godine.

Značajno je i to da upozorava na otrovnost nekih biljaka, npr. vrste *Aconita anthora* L. na Krmu, Velikom Stolu, Nanosu i na Učkoj. Opisuje i biljke koje se koriste u spravljanju vradžbina ili ljubavnih napitaka poput vrste *Gladiolus communis* L., zatim i one koje ljudi koriste zbog praznovjerja. Tako primjerice vjeruju da korijen pelina iskopan između 23 i 24 sata uoči Ivanja, kao i okrugle tvorevine na šibi šipka stavljene pod jastuk mogu pomoći djeci za bolje spavanje, a drvene palice napravljene iz ohmelja (*Viscum album* L., bijela imela) protiv kradljivaca u kući. Za taj savjet citira Tuška koji kaže:

Iz ohmelja delajo palice, ki na polico spravljene narede da tat ne more uiti iz hiže.

Popisuje također imena vrtnog i ukrašnjeg bilja. Kao vrsnog poznavatelja bilja cijeni botaničara Antuna Scopolia i njegov popis bilja kojeg je sakupio u Sloveniji u razdoblju od 1754. do 1764. godine.

Da bismo pojasnili posebitosti kako narod stvara priče o podrijetlu nastanka imena bilja citirat ćemo primjer o nazivu biljke *Igalka* (str 225.) „**Igalka** - Daphne Blagayana Freyer (Ločnica graben u Kranjskoj). Taj izraz našao sam u dijelu dr. Gustava Hegija: *Illustrierte Flora von Mitteleuropa* (V,2. str 723). Hegiju poslao je valjda taj izraz prof. A. Paulin. Možda je taj grm dobio ime od Igame vrha, gdje također raste, ili obrnuto. Prema bosanskoj priči ta biljka potječe od pobožnog pustinjaka Murada. On je bio ugrožen od šumskog požara na brdu Cielju kod Čajnice. Teškom se mukom spasio bijegom. Gdje god je kapnuo znoj s njegovog čela, izrasla je ova lijepa biljka. Taj Daphne otkrio je godine 1837. prvi grof Blagaj na sjevernom podnožju brda Št. Lovrenc kod Polhovog Graca u Kranjskoj. Godine 1839. došao je u Pohlov Gradec saski kralj Fridrich August II., te su mu na podnožju brda Št. Lovrenca na uspomenu postavili obelisk, a Daphne njemu u čast prozvali *Kenigsblume*“.

Zanimljivo je da Janko Barlè knjigu o Slovenskom nazivlju bilja piše na hrvatskom jeziku, dok citate iz izvornih knjiga prenosi na jezicima iz kojih ih preuzima. Kao vrstan etnograf i etnobotaničar uz svako slovensko ime biljke, navodi mjesto, vrijeme i ime kazivača od kojeg je primio podatak. Ako u literaturnim botaničkim izvorima nije mogao pronaći ime o kojoj se biljci radi, piše pučki naziv i opasku o kojoj bi se biljci moglo raditi. Ako je neki naziv biljke čuo u Hrvatskoj, on ga također zapisuje i navodi ime sela gdje je taj naziv čuo, npr. Novaki kod Granešine (okolica Zagreba). Bogatstvo njegovog doprinosa slovenskom imenoslovlju biljnih naziva je i u popisivanju brojnih izraza, odnosno sinonima

koji se koriste u raznim mjestima za istu biljku. Citirat ćemo primjer nazivlja za **karoščik** - *Chelidonium maius* L. Tu biljku spominje slovenska ljekaruša iz godine 1720. na str. 118: „Karoshzhik al skrevno mek po Schelborzh nature ie vrozhe“. Šulek spominje uz ostale nazive: *krivljek*, *krivoščnik*, *krivo zelje*, *krivje mleku* i *krivnu mleku*. Pleteršnik ima: *krvno mleko*, a Čilenšek među ostalim i *krvavi mlečnik*, *krvnik* i *krvomočnica*. Prof. Kostial navodi nekoliko sinonima: *aselnica* (Fram), *cengulja* (Štajerska), *cingola* (C.), *drafna*

trava, *drafnica* (Koruška), *grenica*, *krivljek* (Tuma), *mleček krvavi* (Tuš), *kravje zelišče* (Cig), *rosopas* (Zalokar, Medved), *senodolka* (okolina Ptuja), *škrobla* (Vrsuč kod Kabarida), *zlatič* (Ščavnica).

Ako se neka biljka spominje u pučkoj pjesmi tada J. Barlè i nju pridodaje uz naziv biljke. Navest ćemo primjer (str. 179): *Kopina* - *Rubus fruticosus* L. Šašelj (Bisernice I str.265.) kaže da u Adlešičima kopina isto što i malina (*R. idaeus* L.). Šašelj je zabilježio u Tribučama i ovu pjesmu (Bisernice II. str 68.).

Aj Mikula, Mikula,
Goni konjce na vodo!
Kaj Mikula, Mikula,
Tvoji konjci oholi
Ne će zobi zobati
Niti morja vode piti,
Samo zdenec pod goro.
Na zdenac je divojka
Belo rublje spirala,
Popala jo kopina:
„Pusti mene, kopina,
Da do k letu sahnila!“
Aj Mikula veli: “Drži,
Drži, drži, kopina,
Da do k letu rodila!“

Osim divljeg i šumskog bilja, on također popisuje sve vrste nazivlja voćaka i povrća. Uz pojedine vrste jabuka i krušaka u raznim mjestima Slovenije također zapisuje i pjesme u kojima se one spominju. Zanimljivo je da pored nazivlja na slovenskom jeziku često spominje i kako se ta vrsta zove na hrvatskom jeziku. Osim opisa nazivlja povrća navodi i neke zanimljive recepte, npr. Uskrna juha „aleluja“. Oguljena repa „okruglica“ se kružno izreže i osuši te se za Uskrsku kuha s buncekom (Pirniče pod Šmarnom gorom).

Uz poučne upute o primjeni i ljekovitosti određenih vrsta biljaka, autor također napominje koje su biljke zaštićene i zabranjene za branje!

U rječniku abecednim redom kako dolazi narodni naziv pojedine ljekovite biljke na slovenskom jeziku Barlè navodi različite recepture koje su uglavnom preuzete iz Slovenske ljekaruše iz 1720. godine. Neke prenosi onako kako su mu posvjedočili kazivači na terenu. U popisima receptata s ljekovitim biljnim pripravcima nalaze se savjeti za liječenje brojnih bolesti organskih sustava, psihičkih i zaraznih bolesti, ali i recepture koje se koriste u liječenju životinja, pa i onih za spravljanje vuroka, uništavanje parazita, mirisa bačvi i sl. U tablici 1 je prikazan popis biljaka na slovenskom i latinskom jeziku koje su slovinci preporučivali za ublažavanje različitih zdravstvenih tegoba u ljudi. U dodatku smo ih nastojali prevesti i na hrvatski jezik (Peljnjak, 2019.).

Tablica 1. Popis ljekovitog bilja za liječenje tegoba čije se recepture nalaze u Barlèovom rječniku

TEGOBE I BOLESTI	SLOVENSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE	HRVATSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE (12)	
Probava	grizovka Hayne (<i>Euphrasia Rostkoviana</i> Hayne)	očanica, Domac, 1994.; vidac, Šulek 1856.	
	griznica (<i>Euphrasia Rostk.</i> Hayne)	očanica, Domac, 1994.; vidac, Šulek 1856.	
	jugelc (<i>Primula vulgaris</i> Huds)	jaglac, Domac, 1994., Šulek, 1879.	
	jezik volovski (<i>Scolopendrium vulgare</i> Sm.)	obični jelenak, Domac, 1994., jelenjak, jeljenji jezik, Šulek, 1879.	
	kimca (<i>Carum carvi</i> L.)	kumin, Domac, 1994.; kim pitomi, Šulek, 1879.	
	lopatka (<i>Euphorbia lathyris</i> L.)	unakrsnolisna mlječika, Domac, 1994.; konoplja divja, konopljika mala, Šulek, 1879.; mlječika počist, Šugar, 2008.	
	petrovčnik (<i>Cichorium intybus</i> L.)	cikorija, Šulek, 1879.; divlja vodopija, Domac, 1994.; radić, Šugar, 2008.	
	srajček (<i>Euphorbia lathyris</i> L.)	unakrsnolisna mlječika, Domac, 1994.; konoplja divja, konopljika mala, Šulek, 1879.	
	orešić (<i>Aegopodium podagraria</i> L.)	podagrasti jarčevac (Hr), Domac, 1994.; poganica (Hr), Šulek, 1879.	
	rigelc (<i>Bellis perennis</i>)	tratinčica, Domac, 1994.	
	vrđnik (<i>Trifolium montanum</i> L.)	gorska djetelina, Domac, 1994.; djetlina brdska, Šulek, 1879.	
	bibrov korjen (<i>Pimpinella saxifraga</i> L.)	kamenjarska bedrenika, Domac, 1994., bedrenik, Šulek, 1879.	
	črevec (<i>Stellaria media</i> L.)	srednja mišjakinja, Domac, 1994.; crevac, Šulek, 1879.	
	gabez (<i>Symphytum officinale</i> L.)	ljubičasti gavez, Domac, 1994.; gavez veliki, Šulek, 1879.	
	Mokraćni sustav	majoran (<i>Majorana hortensis</i> L.)	vrtni mažuran, Domac, 1994.; majoran, Šulek, 1879.; mažuran, Vukotinić, 1876.
		repa (<i>Brassica repa</i> L.)	poljska vrzina, Domac, 1994.; repa, Šulek, 1879.
		tavžentroža (<i>Centaureum umbellatum</i> Gilib.)	štitasta kičica, Domac, 1994.; kičica, Šulek, 1879.
		trn bodeći (<i>Genista germanica</i> L.)	germanska žutilovka, Domac, 1994.; roža zlatna, Šulek, 1879.
brinje (<i>Juniperus communis</i> L.)		borovica, Šulek, 1879.; brinje, Hirc, 1904.; kleka, Domac, 1994.	
detelka divlja (<i>Melilotus officinalis</i> L.)		kokotac, ljekoviti kokotac, Domac, 1994.; djetelina velika, konjska ditelina, Šulek, 1879.	
kopriva (<i>Urtica urens</i> L.)		kopriva, mala kopriva, Domac, 1994.;	
crnogonk (<i>Gentiana Wettsteinii</i> Murb.)		srčanik (<i>Gentiana lutea</i>)	
fige (<i>Ficus carica</i> L.)		smokva, Domac, 1994.; figa, Šulek, 1879.	

TEGOBE I BOLESTI	SLOVENSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE	HRVATSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE (12)	
Dišni putevi	halicija (<i>Robinia pseudacacia</i> L.) 252	<i>Robinia pseudoacacia</i> , bagrem, Domac, 1994., Šulek, 1879., akacija	
	kopriva (<i>Urtica urens</i> L.)	kopriva, mala kopriva, Domac, 1994.;	
	mah zidni (<i>Asplenium ruta muraria</i> L.)	slezenica, zidna slezenica	
	srborit (<i>Rosa canina</i> L. - fructus)	ruža, pasja ruža, Domac, 1994.; ružica, Šulek, 1879.	
	misel dobra (<i>Origanum vulgare</i>)	origanum, divlji mažuran, obični mravinac, mravinac, Domac, 1994.	
	plućnik (<i>Agrimonia eupatoria</i> L.)	turica, Domac, 1994.	
	vrtić (<i>Chrysanthemum vulgare</i> L. Bernh)	obični vrtić, sinonim i Tanacetum vulgare	
	jezik volčji (<i>Plantago lanceolata</i> L.)	trputac, Domac, 1994.; janjeći jezik, Šulek, 1879.	
	Zacjeljivanje rana	melisa (<i>Melissa officinalis</i> L.)	matičnjak, ljekoviti matičnjak, Domac, 1994.; matičnjak, medenka, Šulek, 1879.
		oreh (<i>Juglans regia</i> L.)	orah, Domac, 1994.; oreh, Šulek, 1879.
osat (<i>Cirsium arvense</i> L.)		osjak, poljski osjak, Domac, 1994. i Šulek, 1879.;	
pukovca (<i>Gymnadenia conopea</i> L.)		Vranjak, mrežasti vranjak, Domac, 1994.	
ranjenik (<i>Salvia pratensis</i>)		livadna kadulja, Domac, 1994.	
rože sv. Janeza (<i>Hypericum perforatum</i> L.)		gospino zelje, Šulek, 1879.; gospina trava, Šugar, 2008.	
šmarnica (<i>Convallaria maialis</i> L.)		<i>Convallaria majalis</i> , đurđica, Domac, 1994.	
ušič (<i>Pinguicula alpina</i> L.)		planinska tustica, Domac, 1994.	
cjelovka (<i>Helianthemum nummularium</i> L.)		sunčanica, Domac, 1994.	
Zubobolja		rman (<i>Achillea millefolium</i> L.)	stolisnik, Domac, 1994.; hajdučka trava, ranjenik
	uščenik mali (<i>Hieracium pilosella</i> L.)	runjika, Domac, 1994.; proljetnica, Šulek, 1879.	
	volk (<i>Aristolochia clematitis</i> L.)	vučja stopa, Domac, 1994., vučja jabuka, vučja stopa najmirisnija, Šulek, 1879.	
	vranjica (<i>Ranunculus acer</i> L.)	žabnjak ljutić, Domac, 1994.; gorovcit, stopa vražja, Šulek, 1879.	
	zel trava (<i>Senecio vulgaris</i> L.)	obični staračac, kostriš, obični dragušac, Domac, 1994.; dragušica, zečji kostriš, Šulek, 1879.	
	Bolest očiju	rman (<i>Achillea millefolium</i> L.)	stolisnik, Domac, 1994., hajdučka trava, ranjenik
len divlji (<i>Linaria vulgaris</i> L.)		lanilist, Domac, 1994. Dubčac, Šulek, 1879.	
ovčes (<i>Salvia pratensis</i> L.)		livadna kadulja, Domac, 1994.	
roža sv. Lucije (<i>Euphrasia Rostkoviana</i> Hayne)		očanica, Domac, 1994.; vidac, Šulek 1856.	
vodenik (<i>Cirsium oleraceum</i>)		zeljasti osjak, Domac, 1994.; vodenička, Šulek, 1879.	
žbrl črna (<i>Artemisia vulgaris</i> L.)	obični pelin, Domac, 1994.; divlji pelin, Šulek, 1879.		

TEGOBE I BOLESTI	SLOVENSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE	HRVATSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE (12)
Temperatura	korenina šentjanževa (<i>Polypodium vulgare</i> L.)	obična oslad, Domac, 1994.; slatki korijen, Hirc, 1910., lezibaba, paparaca, Šulek, 1879.
	mrzličnjak (<i>Senecio vulgaris</i> L.)	obični staračac, kostriš, obični dragušac, Domac, 1994.; dragušica, zečji kostriš, Šulek, 1879.
Bol usta	petoprstnik (<i>Potentilla reptans</i> L.)	petoprst, puzajući petoprst, Domac, 1994., petolista, Šulek, 1879.
	kofendl (<i>Lavandula spica</i> L.)	lavanda, Domac, 1994.
	lopatika (<i>Aloe vulgaris</i> L.) česen (<i>Allium sativum</i> L.)	aloe vera, Domac, 1994. češnjak, Domac, 1994.; česan, češnjak, Šulek, 1879.
Bol uha	glušec (<i>Sempervivum tectorum</i> L.)	čuvarkuća, Domac, 1994.; pazikuća, Šulek, 1879.
Reumatizam	lejpe (<i>Tussilago farfara</i>)	podbjel, Domac, 1994.; podbil, Šulek, 1879.
Otečenja	fergiftnica (<i>Prunella grandiflora</i> L.)	celinščica, Domac, 1994.
	habat (<i>Sambucus ebulus</i> L.)	habdovina
	mleček rudeči (<i>Chelidonium maius</i> L.)	rosopas, <i>Chelidonium majus</i> , Domac, 1994.
	rožmarin (<i>Rosmarinus officinalis</i> L.) cindolka (<i>Chelidonium maius</i> L.)	ružmarin, Domac, 1994. rosopas, <i>Chelidonium majus</i> , Domac, 1994.
Krv	grizelj Marijin (<i>Potentilla erecta</i> L.)	petoprst srčenjak, Domac, 1994.; petolista, petopresta, Šulek, 1879.
Žutica	rukalca (<i>Bellis perennis</i> L.)	tratinčica, Domac, 1994.
	kostanjička (<i>Bellis perennis</i> L.) virh (<i>Asarum europaeum</i> L.)	tratinčica, Domac, 1994. kopitnjak, Domac, 1994., kopitnica, kopito konjsko, Šulek, 1879.
Sve bolesti	nagelj (<i>Dianthus caryophyllus</i> L.)	karanfil, <i>Dianthus caryophyllus</i> , šumski karanfil, Domac, 1994., karufal, Šulek, 1879.
	pelin (<i>Artemisia absinthium</i> L.)	pelin, Domac, 1994.; komunika, Šulek, 1879.
Krvarenja u ženciklus	bezeg (<i>Sambucus nigra</i> L.)	bazga, Domac, 1994.
	savojka (<i>Gentiana cruciata</i> L.)	križni srčanik, križna sirištara, Domac 1994.
	škarucelj (<i>Achillea millefolium</i> L.)	stolisnik, Domac, 1994.
Glavobolja	trputec vodni (<i>Alisma plantago</i> L.)	obični žabočun, Domac, 1994.
Koža upala	kamilica (<i>Matricaria chamomilla</i> L.)	prava kamilica, Domac, 1994.
Crvenilo lica	galtroža (<i>Rosa canina</i> L.)	divlja ruža, Domac, 1994.; rosa, Šulek, 1879.
	ljušč (<i>Tamus communis</i> L.)	bljušt, Domac, 1994
Bule na prsima Kuga	rž golobinja (<i>Sedum</i> L.)	žednjak, Domac 1994.
	kompava (<i>Carlina acaulis</i> L.)	veliki kravljak, pusteni kravjak, Vukotinović 1876.
	sitić (<i>Carlina acaulis</i> L.)	veliki kravljak, pusteni kravjak, Vukotinović 1876.; kravljak, Domac, 1994.; veprovac, Šulek, 1879.
	kravjak (<i>Carlina acaulis</i> L.)	veliki kravljak, pusteni kravjak, Vukotinović 1876.; kravljak, Domac, 1994.; veprovac, Šulek, 1879.

TEGOBE I BOLESTI	SLOVENSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE	HRVATSKI NAZIV LJEKOVITE BILJKE (12)
Kila Vodena bolest	prušnica (<i>Asarum europaeum</i> L.) roža vodenična (<i>Chelidonium majus</i> L.)	kopitnjak, Domac, 1994. rosopas, <i>Chelidonium majus</i> , Domac, 1994.
Zatvaranje vode	zel kačna (<i>Astragalus glycyphyllos</i> L.)	slatkastolisni kozlinac, Domac, 1994., kozlinac puzavi, Vukotinović 1876.
Slabi živci Istegnuća Traume	dušica materna (<i>Thymus ovatus</i> Mill.) izvinjak (<i>Lythrum salicaria</i> L.) polamanca (<i>Teucrium scorodonia</i> L.)	majčina dušica, Domac, 1994. vrstica, Domac, 1994 dubačac – kaduljasti dubačac, Domac, 1994., grozdasti dubačac; Vukotinović, 1876.
	trtovičje (<i>Clematis vitalba</i> L.) zvinek (<i>Lysimachia nummularia</i> L.)	obična pavitina, Domac, 1994. metiljeva trava, Domac, 1994.
Gliste	jablana (<i>Pirus malus</i> Mill.) jabolk zlat (<i>Trollius europaeus</i> L.) meta (<i>Mentha</i> L.)	<i>Pyrus malus</i> , jabuka, Hirc, 1910. europska planinčica, Domac, 1994. metvica, Domac, 1994., metica, metva, Šulek, 1879.
Rast kose	oreh (<i>Juglans regia</i> L.)	orah, Domac, 1994.; orah, Šulek, 1879.
Bradavice	<i>Chelidonium mais</i>	rosopas, <i>Chelidonium majus</i> , Domac, 1994.
Protiv raka	črnobina (<i>Scrophularia nodosa</i> L.)	strupnik, Domac, 1994.
Žilnik	žegenspan (<i>Juniperus sabina</i> L.)	somina, Fukarek, 1981.; borovica, Domac, 1994.; smriča, Šulek, 1879.

Latinski nazivi su preuzeti iz knjige Janka Barlèa. Neki nazivi su nepotpuni.

Janko Barlè
(1869. – 1941.)

Janko Barlè se posebno zanima za narodni život, kulturu, jezik, usmenu književnost te pjesme, što njegov rad svrstava u etnološku kategoriju. U svojim istraživanjima traži različitost slovenskog pučkog nazivlja bilja koje nastoji botanički identificirati konzultirajući različite, a posebice one najstarije literaturne izvore. Upoznajući stručnu literaturu i sam se polemički osvrće na pojedine stavove i načine pristupa pojedinih autora. Zastupa dosljednu primjenu etnološke metodologije koja uključuje cjelokupni život i pučko stvaralaštvo, odnosno cjelokupni kulturološki identitet. Očito je da se J. Barlè zalaže za prosvjetiteljski prinos općenito, a posebice u smislu razumijevanja raznolikih slovenskih pučkih izraza o vrstama iz biljnog svijeta te njihove uporabe, čime obogaćuje poznavanje pučke medicine i posebitosti slovenskog jezika u regijama Slovenije. Na tom tragu slijedi primjere ranijih prikupljanja biljnog nazivlja koje je u „Ljetopisu Matice Slovenske“ objavljivao botaničar Franjo Erjavec zbirkom „Iz putne torbe“ (1875., 1879., 1882., 1883.). Ove izvore biljnog nazivlja za slovenski jezik koristi B. Šulek u svojem „Imeniku“ (1879.) i M. Pleteršnik (1894.) u „Slovaru“.

Osim vrijednosti popisa nazivlja biljnih vrsta na slovenskom jeziku, pohvalno je i njegovo zalaganje za čuvanje prirode i zaštitu biljnih staništa. Za svaki naziv pojedine biljke elaborira mjesto gdje ga je zapisao, tko mu je bio kazivač, ali i gdje je pojedini podatak pohranjen.

U nastojanju da bude stručno precizan o kojoj se vrsti radi, u pučkom nazivu pridodaje i botaničko latinsko ime roda i vrste, što omogućuje široku znanstvenu primjenu rječnika i danas na svim jezicima. Tako smo npr. iz njegovog popisa bilja sa lakoćom doznali

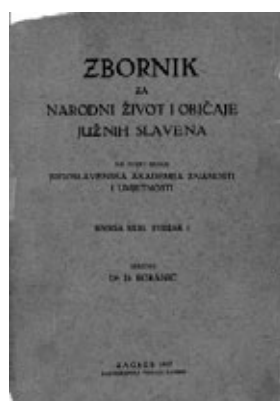

ime vrste na hrvatskom jeziku, što smo provjerili u Hrvatskom biljnom imenoslovu R. Domca (1994.) i I. Šugara (2008.).

Osim toga, Janko Barlè je svojim svestranim radom ostavio trajan spomenik hrvatskoj medicinskoj povijesti, pa ga zovu „ocem hrvatske medikohistorije“ (5). Sličan je bio njegov interes za botaniku i općenito za prirodu. Posebnu ljubav za bilje naslijedio je od oca, te je svojim marljivim radom i sustavnošću postao i botanički stručnjak. Usustavio je i svoj vlastiti herbarij kojeg je koristio u učenju o morfologiji i raspoznavanju vrsta.

Svaka biljna vrsta u herbariju ima botanički naziv na latinskom, hrvatskom i njemačkom jeziku. Nalazi se pohranjen u *Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji* na Šalati u Zagrebu (6).

Zaključak

Vrijednost slovenskog nazivlja bilja u vrijeme izdavanja knjige 1937. godine s današnjeg gledišta možemo procijeniti kao njegov doprinos u osvještavanju vrijednosti jezičnog identiteta, odnosno povijesne memorije koju baštini usmena predaja u slovenskoj nacionalnoj kulturi. Rječnik slovenskog imenoslovja bilja osim etnobotaničke zanimljivosti ima i prosvjetiteljsku ulogu u smislu upoznavanja i uporabe pojedinih biljnih vrsta u Sloveniji. Ujedno njegov rad predstavlja znatan doprinos poznavanju, te jezičnom razumijevanju različitih slovenskih nazivlja domaćeg korisnog i ljekovitog bilja, čija se uporaba u liječenju i zaštiti zdravlja temelji na višestoljetnom povijesnom empirijskom iskustvu.

Literatura

1. Slovenski povjesničar i književnik-barun Janez Vajkard Valvasor (1641.-1693.). *Slava Vojvodine Kranjske* (rukopisne liječničke i ljekarske knjige), 1686.
2. Janko Barlè (1936.): *Prinosi slovenskim nazivima bilja. Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU) 30/2, Zagreb.
3. Janko Barlè (1937.): *Slovenskim nazivima bilja. Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU) 31/1, Zagreb.
4. Janko Barlè (1937.): *Prinosi slovenskim nazivima bilja*. Nadbiskupska tiskara Zagreb. Nadbiskupski arhiv, Zagreb (2018.).
5. Hrvatska enciklopedija 2 (1942.): *Životopis Janka Barlèa*.
6. Juraj Kolarić (1982.): *Život i djelo Janka Barlèa*. Sv. Cecilija 52, br.24-30, Zagreb.
7. Ivan Šugar (2008.): *Hrvatski biljni imenoslov*. Matica Hrvatska. Biblioteka/Rječnici, Zagreb.
8. Radovan Domac (1994.): *Mala flora Hrvatske. Priručnik za određivanje bilja*. Školska knjiga, Zagreb.
9. Schlosser, K.J., Vukotinović, Lj. (1876.): *Bilinear*. Flora Excursoria. Hartm*n L.,*Zagreb.
10. Hirc (1903-1912.): *Revizija hrvatske flore (Revisio Florae Croatiae)*. Rad Akad., Zagreb, vol. 155, 158, 159, 161, 169, 173, 179, 181, 183, 190.
11. Fukarek (1981.): *Endemne i rijetke vrste drveća i grmlja dinarskog područja i njihova introdukcija na područje Biokova*. Acta biokovica (Makarska).
12. Flora Croatica Database, www.hirc.botanic.hr (2019.).